

Asia: VN/21436/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi terveydenhuoltolain, vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttamisesta (saattohoito ja erät muut muutokset)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa koskevista ehdotuksista ja perusteluista

Tehy pitää esitysluonnosta kannatettavana ja välttämättömänä edistysaskeleena palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisessä Suomessa. Lakiesityksen ehdotus kirjata palliatiivinen hoito ja saattohoito osaksi terveydenhuoltolain mukaista hyvinvointialueiden järjestämisvastuuta vastaa Tehyn pitkään esittämää näkemystä siitä, että hoidon yhdenvertaisuuden ja laadun turvaaminen edellyttää selkeää lainsäädännöllistä pohjaa. Aikaisempi kehittämistyö ja suositukset eivät ole korjanneet eri alueiden välisiä eroja riittävästi ja lakisääteinen velvoite on siksi tarpeellinen väline palvelujen yhdenvertaisuuden vahvistamiseen.

Tehyn näkemyksen mukaan esitetty lainsäädäntömuutos tukee jo olemassa olevaa valtakunnallista kehittämistyötä ja selkeyttää palliatiivisen hoidon ja saattohoidon asemaa osana sosiaali ja terveydenhuollon palvelurakennetta. Lakiesitys edistää potilaiden oikeuksien toteutumista ja hoitoketjujen yhtenäisyyttä ja sillä on merkittävä vaikutus siihen, että elämän loppuvaiheen hoito järjestetään tasalaatuisesti ja potilaan tarpeita vastaavasti kaikilla hyvinvointialueilla. Lisäksi lakimuutoksen voidaan arvioida tukevan ennakoivan hoitosuunnittelun toteutumista ja ammattilaisten työtä kokonaisvaltaisen, laadukkaan hoidon varmistamiseksi.

Korostamme kuitenkin, että vaikka lakimuutos on tärkeä perusta, se ei yksin riitä turvaamaan laadukasta palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa. Henkilöstöresurssit, koulutus ja osaamisen systemaattinen vahvistaminen ovat välttämättömiä edellytyksiä sille, että lain tavoitteet voivat toteutua käytännössä. Aikaisemmissa kannanotoissamme, mm. vuonna 2019, olemme nostaneet esiin, että saattohoidon parantaminen edellyttää riittävää henkilöstöä, osaamista ja toimivia rakenteita ja nämä näkökohdat ovat edelleen ajankohtaisia. Lakiesitys ei suoraan ratkaise resurssikysymyksiä ja lainsäädännön toimeenpano edellyttää valtakunnallista ohjausta ja riittävää rahoitusta, jotta palvelut voidaan järjestää laadukkaasti ja ammattihenkilöstön työtä tukevasti.

Pidämme myös tärkeänä, että esitysluonnoksen mukainen hoitoon pääsyn seurannan tiivistäminen tukee avoimuutta ja mahdollistaa paremman arvioinnin hoidon toteutumisesta. Erityisesti palliatiivisessa hoidossa ja saattohoidossa oikea aikaisuus on keskeinen osa potilasturvallisuutta ja hoitotyön laatua. Kuukausittainen raportointi vahvistaa palvelujen läpinäkyvyyttä ja hyvinvointialueiden omavalvontaa.

Kommentit hoitopaikan valintaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista

Tehy pitää tärkeänä, että potilaille on mahdollisuus valita heille sopivin hoitopaikka ja valinnanvapauden lisääminen tukee osaltaan potilaslähtöistä palvelujärjestelmää. Ehdotus mahdollistaa terveysaseman vaihtamisen kolmen kuukauden välein nykyisen vuoden sijasta, mikä voi tietyissä tilanteissa helpottaa potilaiden mahdollisuutta hakeutua sujuvammin toimiviin palveluihin. Esityksen perusteluissa tuodaan esiin, että valinnanvapauden lisääminen voi parantaa asiakastytyväisyyttä ja joustavuutta palveluihin hakeutumisessa, mikä on potilaiden näkökulmasta myönteinen kehityssuunta.

Tehyn näkökulmasta on kuitenkin keskeistä tarkastella muutoksen vaikutuksia hoidon jatkuvuuteen, terveydenhuollon henkilöstön työkuormaan ja palvelujärjestelmän toimivuuteen. Hoidon jatkuvuus on olennainen osa laadukasta perusterveydenhuoltoa ja erityisesti hoitotyön vaikuttavuutta. Esitysluonnoksen perusteluissa tuodaan esiin, että hyvinvointialueilla on pyritty vahvistamaan hoidon jatkuvuutta erilaisten toimintamallien, kuten omalääkärijärjestelmien, avulla. Pidämme tärkeänä, ettei hoitopaikan vaihtamisen tihentyminen vaaranna näitä tavoitteita tai johda potilassuhteiden pirstoutumiseen.

Haluamme kiinnittää huomiota myös henkilöstön kuormitukseen ja terveydenhuollon rakenteellisiin toimintaedellytyksiin. Esityksen mukaan hoitopaikan vaihtojen kokonaismäärä on valtakunnallisesti melko pieni, mutta vaihtojen tiheämmäksi muuttuminen voi lisätä hallinnollista työtä, erityisesti koska vaihtotiedot viedään edelleen monilla alueilla käsin potilastietojärjestelmiin. Tämä voi lisätä henkilöstön työtaakkaa, ellei alueilla varmisteta riittäviä resursseja ja toimivia sähköisiä järjestelmiä, jotka vähentävät manuaalista kirjaamista.

Pidämme myönteisenä sitä, että esityksessä selkeytetään mahdollisuutta tehdä hoitopaikan vaihto sähköisesti. Yhdenmukainen ja selkeä sähköinen asiointikanava voi parantaa prosessin sujuvuutta, mutta samalla on välttämätöntä huolehtia siitä, ettei tämä johda lisääntyvään hallinnolliseen kuormitukseen terveydenhuollon ammattilaisille. Sähköisten ilmoitusten tulee olla täysimääräisesti integroitavissa potilastietojärjestelmiin, jotta henkilöstölle ei synny päällekkäisiä työvaiheita.

Kommentit erikoissairaanhoidon hoitotakuun seurantaan koskevista ehdotuksista ja perusteluista

Tehy pitää erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyn seurannan tiivistämistä kuukausittaiseksi kannatettavana. Lakiesitysluonnoksen mukaan hyvinvointialueiden ja Vankiterveydenhuollon yksikön tulisi julkaista jatkossa kuukausittain tiedot hoitoon pääsyn enimmäisaikojen toteutumisesta erikoissairaanhoidossa, kun nykyinen velvoite on neljän kuukauden välein. Esityksen perusteluista ilmenee, että Terveiden ja hyvinvoinninlaitos tuottaa tunnusluvut jo nyt kuukausittain ja että useat hyvinvointialueet käytännössä julkaisevat tietoja jo tiheämmällä syklillä.

Mielestämme esitys lisää hoitoon pääsyn läpinäkyvyyttä ja tukee potilasturvallisuutta sekä päätöksenteon ja valvonnan toimivuutta. Ajantasainen tieto hoitotakuun toteutumisesta on edellytys sille, että mahdollisiin viiveisiin voidaan puuttua nopeasti ja että potilaat voivat arvioida hoitopaikan valintaa tosiasiallisen palvelutason perusteella. Pidämme tärkeänä, että potilaiden oikeudet ja yhdenvertaisuus toteutuvat mahdollisimman avoimella informaatiolla ja esitys tukee näitä tavoitteita.

Pidämme myönteisenä myös sitä, että esitysluonnoksen mukaan kuukausittainen raportointi ei lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa, koska THL tuottaa tunnusluvut valmiiksi. Tämä on henkilöstön työmäärän näkökulmasta olennainen seikka, sillä terveydenhuollon ammattihenkilöiden työkuormaa on viime vuosina lisännyt moni hallinnollinen ja tekninen muutos. Se, ettei raportointi edellytä lisätoimenpiteitä ammattilaisilta, on tärkeää muutoksen hyväksyttävyyden kannalta.

Hoitotakuun toteutumisen seurannan tiivistäminen ei kuitenkaan yksin ratkaise hoitoon pääsyn ongelmia. Tiheämpi seuranta tuo näkyväksi jonojen pituudet ja alueelliset erot, mutta varsinainen muutos edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja, toimivia hoitoketjuja ja mahdollisuutta lisätä kapasiteettia silloin, kun viiveet uhkaavat venyä lainsäädännön yli. Pidämme tärkeänä, että seurannan lisääntymisen rinnalla vahvistetaan hyvinvointialueiden mahdollisuuksia reagoida saavutettavuusongelmiin esimerkiksi lisäämällä resursseja, hyödyntämällä joustavasti eri tuotantotapoja ja korjaamalla rakenteellisia pullonkauloja.

Kuukausittainen raportointi voi lisätä potilasvirtojen ohjautumista alueille, joissa hoitoon pääsy toteutuu paremmin. Vaikka tämä on potilaan valinnanvapauden näkökulmasta myönteinen asia, se voi lisätä kuormituksen vaihtelua eri yksiköiden välillä. Tämän vuoksi pidämme tärkeänä, että hyvinvointialueet seuraavat muutoksen vaikutuksia henkilöstön työkuormaan ja palvelujärjestelmän tasapainoon ja että valtio huomioi nämä vaikutukset ohjauksessaan.

Kommentit esityksen vaikutusarvioista

Tehy pitää esityksen vaikutusarviota pääosin realistisena ja hyvin jäsenneltynä. Vaikutusarvio tunnistaa hyvin palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykyiset alueelliset erot, palveluketjujen kehittämistarpeet ja sen, että lakimuutoksen tärkein vaikutus on palvelujen yhdenvertaisuuden vahvistaminen eikä uusien tehtävien luominen. Mielestämme vaikutusarvio kuvaa uskottavasti, miksi täsmällinen lainsäädäntö on tarpeen, koska aiemmat suositukset eivät ole poistaneet palvelujen laadun ja saatavuuden eroja.

Hoitopaikan valintaa koskevassa vaikutusarviossa korostamme, että vaikka vaihtojen kokonaismäärän arvioidaan kasvavan vain maltillisesti, esityksessä esiin tuotu hallinnollinen työ ja potilastietojärjestelmien manuaalinen päivittäminen voivat lisätä henkilöstön kuormitusta enemmän kuin arvioidaan. Pidämme tärkeänä, että vaikutusarvio huomioisi selkeämmin muutosten vaikutukset hoidon jatkuvuuteen ja siihen, että valinnanvapauden tiivistyminen voi lisätä palvelujen pirstoutumista tai epätasaista kuormitusta eri terveystasemien välillä.

Erikoissairaanhoidon hoitotakuun seurantaan koskeva vaikutusarvio on näkemyksemme mukaan pääosin onnistunut ja se tunnistaa realistisesti, ettei kuukausittainen raportointi lisää alueiden hallinnollista työtä merkittävästi, koska THL tuottaa tiedot valmiiksi. Pidämme myönteisenä, että avoimuus lisääntyy ja potilasturvallisuutta voidaan vahvistaa ajantasaisen tiedon avulla. Samalla korostamme, että seurannan tiivistämisestä ei ole hyötyä ilman riittäviä henkilöstöresursseja ja konkreettisia toimenpiteitä, joilla hyvinvointialueet kykenevät reagoimaan hoitoon pääsyn viiveisiin. Hoitotakuun seurannan tiivistyminen voi myös ohjata potilasvirtoja epätasaisesti, mikä tulee huomioida vaikutusarviossa.

Mahdolliset muut kommentit

-

Cederberg Tiina
Tehy ry